

PR
OST
OR

Nelio Biedermann

Lázár

Přeložila Michaela Škultéty

P R
O S T
O R

Nelio Biedermann

**P R
O S T
O R**

Nelio Biedermann

Lázár

Přeložila Michaela Škultéty

Praha, 2026

**P R
O S T
O R**

Knihu finančně podpořila
Švýcarská kulturní nadace Pro Helvetia

swiss arts council

prohelvetia

Copyright © 2025 Nelio Biedermann
Translated from the German language: LÁZÁR
First published by: Rowohlt Berlin
Translation © Michaela Škultéty 2026
Czech edition © PROSTOR 2026

ISBN 978-80-7260-674-0

Mé rodině

Blond básník v šílenství se potácí.

— Alfred Lichtenstein

Skleněné dítě

Na okraji temného lesa spočíval dosud sníh zesnulého století, když Lajos von Lázár, průsvitné dítě s vodově modrýma očima, poprvé spatřil muže, jehož měl ještě dlouho po jeho smrti pokládat za svého otce.

Byl svátek Tří králů – les pohlcoval poslední kalně modré světlo. Pokoj, v němž se chlapec narodil, se nacházel v západním křídle lesního zámku, hned vedle pokoje vymalovaného namodro, kam nikdy nikdo nevstupoval.

Zatímco porodní bába za jeho zády omývala dítě, stál Sándor von Lázár u okna a upíral zrak do houští. Zdálo se mu, že zahlédl, jak v křovinách cosi mizí.

Stál tam, cítil chlad skla a očima zkoumal okraj lesa, pohledem klouzal po kůře stromů a přeskakoval od jednoho kmenu ke druhému, když vtom se v něm otevřela trhлина. Okamžitě pocítil, jak se mu do těla vlévá stará známá úzkost, povědomá panika, a přehlušuje úplně všechno – pak zamrkal a trhлина se opět uzavřela. S úlevou vydechl. Nebyl stejný jako bratr, nebyl stejný jako matka, byl jenom trochu neklidný, což nemohlo nikoho udivovat, jeho žena přece právě porodila dítě, pod jehož průsvitnou kůží byly vidět drobné orgány.

Baron povečeřel pouze ve společnosti své šestileté dcery, jež se z bratrova narození ani v nejmenším neradovala. Když Ida, německá chůva, přivedla Ilonu do pokoje, pohlédla dívka na scvrklé, namodralé a úplně

oteklé stvoření s vážným výrazem, přimhouřila hnědé oči a suše prohlásila: „To je ale šereda.“

Potom přiběhla k otci, který nedokázal z jejího bledého obličeje nic vyčíst, a tudíž nechal okno zavřené, a pozvracela mu naleštěné kožené boty a hnědé kostkované kalhoty.

Nyní – baron se mezitím převlékl – spolu ve dvou seděli u jídelního stolu, dostatečně dlouhého, aby se na něm dvaceti hostům mohlo podávat selátko, husa, bažant a tři zajíci. Mlčeli, protože konverzaci obvykle obstarávala Mária, a Mária ležela v západním křídle zabořená do měkkých hedvábných polštářů, tiskla si dítě k hrudi a naslouchala jeho drobným nádechům, Imreho ustavičnému odkašlávání ve vedlejším pokoji a zvukům zámku a připadalo jí, jako by se do těch polštářů propadala, jako by byly kapsy jejího tmavomodrého pleteného svetru naplněné těžkými kameny, jejichž váha ji táhla dolů, takže stále více mizela v příkrývkách, matraci a husím peří. Nebyl to nepříjemný pocit, neřítla se zběsile k zemi ani se v panice netopila, jak to znala ze snů, prostě se nořila, tiše se vytrácela ze života; bylo to všechno, co si přála.

Otec se na ni dosud hněval, Ilona to poznala z rázných pohybů, jimiž krájel červené maso. Věděla, že na sobě cítí její pohled – vycítil každý pohled okamžitě –, ale přesto nedokázala odtrhnout oči od jeho hustého, huňatého kníru, jenž nad přežvykujícími ústy poskakoval nahoru a dolů.

Kdykoli otec vzhlédl, kvapně sklopila zrak ke svému obrovskému talíři. Nechápala, jak je možné položit na nádherný talíř z drahocenného herendského porcelánu, zdobený filigránskými motýlky, vážkami, ptáky a lískovými větvičkami, takový hrubý kus masa. Lustr naštěstí nesvítí, plynové lampy na tapetované stěně vydávaly světla až až. Trik spočíval v tom, upřít oči na horní, zlatem zdobený okraj talíře, aby se zdálo, že se člověk dívá na jídlo, zatímco ve skutečnosti pouze dolním koutkem oka sledoval, co právě krájí.

Slyšela otce žvýkat a věděla, aniž vzhlédla, že přitom nechává pohled bloudit sálem. Byl na všečen ten majetek neuvěřitelně pyšný, přesto dokonce i malá Ilo-na chápala, že s ním nemá nic společného a že za své bohatství vděčí výhradně lidem, kteří na ni shlíželi ze všech těch obrazů a navzdory četným vtipům, jež jim vyprávěla, jí nevěnovali ani jediný náznak úsměvu.

Po jídle se Sándor odebral do přilehlého kuřáckého salonku, zapálil si doutník a chvíli mlčky přecházel sem a tam. Doposud veškeré myšlenky na novorozené dítě potlačoval, ale teď, když byl sám, se jim už nedokázal ubránit.

Kouřil, vraštil čelo do hlubokých vrásek a přemýšlel, aniž dovedl říct, o čem vlastně.

Rovněž pana Töröka, venkovského lékaře, dítě nemálo překvapilo. „Tedy něco takového jsem za dlouhá léta praxe ještě neviděl, vážený pane barone, to musím říci. Ale novorozenec je podle všeho zdravý, orgány

fungují a kůže je sice mimořádně tenká, ovšem přesto drží. Jen by mu mohlo být nebezpečné sluneční světlo.“

Dítě tedy bylo zdravé, což věc nijak neusnadňovalo. Bylo by bývalo snazší, kdyby se narodilo mrtvé.

Při pomyslení na nadcházející roky svého života, jež mělo určovat průsvitné dítě, Sándor na nepatrný okamžik zvažoval, že hoch zvedne z hrudi své spící ženy, v koupelně mu zacpe nosík a ústa a potom ho zase položí zpátky. Pak by mohl dál žít životem, na nějž byl zvyklý a jež si ve věcech význačných i podružných, v poklidném běhu let i ve spleťtém shonu všedních dní zařídil tak, aby staré tradice zachovával a nové vytvářel. Od malička se nemohl dočkat, až bude jednou se stejnou obřadností jako jeho otec vyřizovat každodenní záležitosti.

Tisknout tmavozelený pečetní prsten do červeného vosku. Podepisovat smlouvy. Přijímat obchodní partnery. Vytahovat z vesty kapesní hodinky. Pozvedat ke rtům sklenku vína.

Podle otcova vzoru se baronův život řídil přísnou rutinou. Vstal s východem slunce, rozhrnul tmavozelené závěsy, aby probudil i svou ženu (neboť dlouhé vyspávání nesnášel), pak si šel do koupelny oholit tváře, bradu a krk, knír si vždy potřel olivovým olejem a následně se před Máriinými opuchlými očima oblékl, aby jí předvedl, jak je zdatný, upravený a nadřazený. Poté se odebral do jídelny, kde četl noviny.

Mária opouštěla postel, teprve když manželovy kroky v chodbě utichly. V koupelně sahala i ona po

břitvě, jejíž rukojeť byla ještě teplá, a přesnými, léty nacvičenými pohyby se řezala do měkké spodní strany paží, bílé jako porcelán. Řezy byly natolik tenké, že sotva krvácely a během jediného dne se zase zacelily. Zůstával po nich takřka neviditelný vzor růžových jizev, tenounkých jako nitky, jehož si kromě Pála nikdy nikdo nevšiml.

Mladý čeledín na to přišel jednoho nezvykle teplého jarního odpoledne, když baronce pomáhal do sedla jejího bělouše a podával jí otěže. Přitom se Márii vyhrnul rukáv blůzy a odhalil předloktí. V Pálových vodově modrých očích si okamžitě přečetla, že jizvy uviděl; ba se jich na okamžik dokonce chtěl dotknout drsnou dlaní, ale pak se jenom zeptal: „Proč to děláte, paní baronko?“

Mária se na chlapce soucitně podívala, skoro jako by on byl ten zjizvený, a odpověděla: „Abych věděla, že ještě žiju.“

Když Pál baronce večer pomáhal ze sedla, byl stejně smutný jako o tři hodiny dříve. Márii připadalo, jako by ho teprve nyní doopravdy spatřila. Věnovala mu něžný úsměv, on zrudl a rychle odnesl sedlo do stáje. Mária ho však následovala, obdivovala jeho široká ramena a několik kroků za ním si sotva slyšitelně odkašlala.

O devět měsíců později přišel na svět Lajos.

Trvalo dva a půl roku, než si baron chlapce prohlédl a položil své ženě otázku, již se tak dlouho obávala. Oproti jejímu očekávání strach s týdny, měsíci a lety přibývajícími od porodu nemizel, nýbrž sílil, protože ona otázka přijít musela, o tom nebylo pochyb, a lež s každou minutou rostla, zapouštěla kořeny hlouběji do země, rozprostírala nad nimi korunu, která sahala stále dál a dál, až jednoho dne zahalí stínem jejich rodinu, lovecký zámček i celý její život.

Avšak Mária se nenechala strachem a bující lži zlomit, naopak, rozhodla se jim čelit, zostřit smysly pro den, kdy otázka visící ve vzduchu pohrozí odhalením pravdy.

Proto se Mária musela naučit lhát. Její matka byla hluboce věřící křesťanka, nosila výhradně šedé šaty a každý den strávila tři hodiny četbou bible, vždy po hodině před snídaní, před obědem i před večeří. Za celý život jí z tenkých, světlounce růžových rtů nevyšla jediná lež a v tomto duchu vychovala i svých šest dětí. Pokud přece jen zalhaly a byly přistiženy, musely stokrát opsat otčenáš, levou rukou a nejstarším perem, aniž se rozmazalo jediné písmenko.

Tím překvapivější bylo, s jakou rychlostí, důsledností a rafinovaností si Mária toto řemeslo osvojila. Její metoda byla přitom stejně prostá jako účinná: lhala, kdykoli mohla. Každou otázku, kterou dostala,

zodpověděla nepravdivě, byť by se jednalo o naprosto banální dotaz, třeba zda by si dala k večeři raději kuře na paprice, nebo zvěřinu. A s každou lží, jež jí vyšla z úst, ze sebe setřásla kousek svého dětského já, nechala za sebou část děvčátka opisujícího otčenáš a nabývala sebevědomí, vychytralosti a šibalství, takže když jí Sándor konečně položil otázku, jíž se tolik bála, došlo jí rázem, že její strach byl veskrze neopodstatněný, neboť lhát už pro ni bylo snazší než říkat pravdu.

K otázce došlo takto: rodina von Lázárových seděla u jídelního stolu a jedla gulášovou polévku. Mária vyprávěla smyšlený příběh, jež vydávala za pravdu, a ostatní mlčky naslouchali, myšlenkami někde zcela jinde. Sándor právě přemítal, kam se poděje láska, když zmizí, a právě v tu chvíli jeho syn zničehonic hodil kousek hovězího a trefil ho přímo do hrudi. Baron nevěřícně vzhlédl, spatřil syna v dětské židličce, a chvíli netušil, kdo ten malý člověk vlastně je.

Seděl tam, sněhobílou košili potřísněnou červeno-hnědou omáčkou, s kouskem hovězího přesně v místě srdce, a nedokázal říct, koho má před sebou. Věděl si ce, že dítě v jeho životě hraje nějakou roli, ale nemohl si vzpomenout jakou. A tak, prost veškeré zaujatosti, spatřil Lajose poprvé takového, jaký skutečně byl: plavovlasý, modrooký, s kůží jako medúza.

Tehdy si vzpomněl: tohle má být jeho syn. A přitom se mu ani v nejmenším nepodobal.

„Víš určitě, že to dítě je moje?“ zeptal se žertem a zároveň pocítil, že se odpovědi bojí.

Ale Mária si tu scénu přehrála v hlavě už tisíckrát, a tak odvětila jakoby nic: „Jistěže, drahý. Vždyť je to celý Hayo První.“

Odpověď byla riskantní, protože neexistoval ani portrét, ani popis onoho praotce rodu Lázárů, jenž se jako čtrnáctiletý vydal po proudu Dunaje do Buda-
pešti, na rameni modročerného havrana a v torně jen kousek tvrdého chleba, vyučil se zlatníkem, účastnil se obléhání Szigetváru, přežil díky své mimořádné zba-
bělosti a posléze, aby nějak čelil vrozené osamělosti, zplodil šestnáct dětí.

Nikterak to ovšem nevadilo, protože jakmile Mária ona slova pronesla, baron si okamžitě vytvořil vlastní praotcův portrét přesně podle Lajose. A radost z toho, že se jeho syn podobá slavnému Hayovi, byla tak veli-
ká, že dítěti úplně zapomněl uštedřit políček.

Zpočátku si Mária myslela, že se otázka vrátí, ale to se nestalo. Občas měl sice Sándor neurčitý pocit, že ty vodově modré oči nebo vlasy barvy slámy odněkud zná, ale Pál několik týdnů po narození dítěte zemřel na následky kopnutí koněm, takže se baronovi toulal v paměti už jenom jako ztracená vzpomínka.

Baronka po Pálově smrti šest dní nevyšla z ložni-
ce. Nebylo to vědomé rozhodnutí, žádné bdění u mrt-
vého, rituální ticho ani úporná migréna nebo chřipka, jak se domníval Sándor, který se okamžitě odstěhoval do jednoho z hostinských pokojů. Ne, prostě nedokáza-
la vstát. Celé dny proležela v posteli a zírala do stropu.

Občas plakala a občas vyčerpáním usnula a snila o vodově modrých očích, v nichž mohla plavat, a připadala si jako s Pálem, když spolu po milování v nejzazším boxu stáli leželi na zádech a on jí drsnými prsty přejížděl po úzké páteři a říkal: „Jak snadno bych ji zlomil! Jako suchou větvíčku. To by bylo nejjednodušší, jednu polovinu bych měl já a druhou tvůj manžel.“

Sedmý den po Pálově smrti vstala a pokračovala přesně tam, kde přestala. A přesto jako by se už nikdy úplně nevrátila, neboť zvyk povídat si s mrtvým Pálem a kruhy pod očima, důsledek šesti bezesných nocí, už ji neopustily. Nebylo divu, že Sándor začal s narůstající panikou myslet na obraz svého bratra a matky.

Viděl matku, jak po otcově smrti znovu a znovu utíká do lesa obklopujícího zámek a šeptá u toho zmatená slova. Do lesa, který ji přitahoval jako měsíc moře. Do lesa, který sám byl mořem. Do lesa, který otce pohltit, když byl na lovu. Do lesa, který místo něj vyvrhl mrtvého jelena. Do lesa, který jelenovi vpletl do paroží girlandu z břečťanu a do tlamy mu vložil muchomůrku. Do lesa, který jelena přiměl běžet až k nim, dokud se nezhroutil před velkými okny hudebního salonu. Do lesa, který matce posílal znamení. Do lesa, který ji volal. Do lesa, který si ji vzal.

Do lesa, který otce pohltit, matku zabil a bratra připravil o rozum.

Jeho bratr. Muž kolem třicítky, kdysi bystrý, uzavřené dítě. Sbíral mrtvé motýly a brouky, pozoroval ptáky

a kreslil rostliny. Okouzlení přírodou však po otcově zmizení rázem skončilo. Rozlehlost lesa už náhle neslibovala svobodu, působila jako temná hrozba. Najednou se bál: stínů, jež mu větve vrhaly do pokoje, kapradí otírajícího se mu o kotníky, ptáků volajících ho z lesních hlubin.

Jednoho večera, když Imre po večeři vstoupil k sobě do pokoje, našel na posteli sedět neznámého muže. Byl oblečený jako lovec a v přítomí se ani nepohnul, pouze zelené kočičí oči těkaly v temné tváři sem a tam. Jakmile ho Imre spatřil a rozsvítil, muž zmizel. Na nočním stolku ležela kniha s názvem *Noční kousky*.

Imre *Noční kousky* hltal.

Poprvé je přečetl už během noci následující po dni, jenž se mu měl v běhu života později usadit těžce a osudově, jako velký balvan porostlý lišejníkem, odklánějící tok času jiným směrem.

Pokoušel se zapudit lovcův obraz, zatahl závěsy a oblečený se natáhl na postel. Byla taková tma, že neviděl ani vlastní tělo; na okamžik si nebyl jistý, jestli vůbec ještě existuje. Přes strop slyšel matku, slyšel, jak mluví a mluví, o sobě a o kuchařce, jíž nedůvěřovala, neustále ji podezřívala, že bere z kuchyně jídlo a rozdává ho chudým dětem a vdovám ve vsi; o něm a o bratrovi, jenž byl prý sice méně pohledný, ale také chytřejší a cílevědomější a byl by z něj lepší následník; o perlovém náhrdelníku, jež nikdy nesundávala, a přesto ho neustále hledala; o březí kobyle, o svém portrétu a o malíři, s nímž otce podvedla, čehož teď litovala víc než čehokoliv jiného. Všechna ta slova, celý ten proud nahromaděných vět se stropem valil k němu dolů, rozléval se po něm, vsakoval se mu do oblečení, kůže a kostí, až se zdálo, že sestává už jen z toho zkapalnělého zoufalství, z těch nařaděných pocitů viny, toho šílenství. A přitom matka mluvila k otci, jeho se to všechno přece vůbec netýkalo. Jenže jak by se to vůbec dalo oddělit, jak by to mohl neslyšet, když byl z téhož masa a krve jako oni, jako zmizelý muž a truchlící žena, jež ve dne sedávala

u okna, nemá a nehybná jako kámen, a hleděla na les šílenýma očima, co se smekly po každé kůře, nezachytily se na jediném listu, přeskakovaly ze stromu na strom jako zvíře? – Bylo to nemožné.

První noční kousek byla povídka s názvem *Píškař*. Imre ji přečetl jedním dechem, ve světle lampičky na nočním stolku vedle postele. Když knihu položil vedle lampy, všiml si, že se mu třese ruka, pak že se neklidně pohybuje i jeho paže a nakonec, že se chvěje po celém těle. S pohledem upřeným na černou vazbu knihy čekal, až záchvat odezní.

Pak ležel opět klidně. Matka už šla spát. Slyšel své orgány – srdce, žaludek, střeva – slyšel, jak pracují, jak ho drží při životě, jak je na jejich fungování závislý. A vzpomněl si –

Vzpomněl si na pohádky bratří Grimmů, které mu kdysi vyprávěla Johanna, jeho rakouská chůva, a které se navenek téměř nelišily od právě přečteného příběhu. Snad proto mu připadalo, jako by šlo o jednu z pohádek, u nichž jako malý usínal a na něž si už celé roky nevzpomněl.

Jenže Hoffmannův příběh se za pohádku pouze převlékl, ve skutečnosti to byl hluboce psychologický text, jenž mu přinesl, aniž dokázal říci proč, nesmírnou útěchu. Poznal snad v citlivém Nathanaelovi s básnickou fantazií sám sebe? Možná. Spíš mu ale připadalo, jako by se mu ta temná povídka zaryla až do útrob a vynesla na povrch cosi, o čem sice věděl odjakživa, ale teprve teď to skutečně spatřil.

Když se uklidnil i jeho zrychlený dech, zhasl světlo a pokusil se usnout.

Marně.

Znovu rozsvítil lampičku, posadil se, upravil si za zády polštáře, otevřel knihu a začal číst další povídku – a pak další – a další. Tak to šlo, dokud nepřečetl celý cyklus, a s narůstající únavou na sebe jednotlivé příběhy začaly navazovat jako články temného řetězu, až splynuly v jedno. Postavy vystupovaly ze svých světů, potkávaly se a zdravily: advokát Coppelius si potřásl rukou s dvorním radou Reutlingerem a Ignaz Denner rozřízl vypravěči Theodorovi hrud'. Když Imremu nakonec klesla víčka, byl to *on*, kdo měl rozříznutou hrud', a aby to nebylo tak jednoduché, zároveň to byl *on*, kdo držel nůž.

Zatímco zpočátku Imre o knize mlčel a četl si v ní jen v noci, postupně se mu začala vkrádat do každodenního života. Několik dní poté, co se mu dostala do rukou, kupříkladu ležela všem na očích na otomanu v pracovně, třebaže si byl jistý, že tam ji nikdy nečetl.

Brzy však povídky sám vynášel na denní světlo: jednu si přečetl po snídani, jednu po obědě a další po večeři, znovu a znovu. Kniha tudíž nemohla uniknout ani Sándorovi, jehož ochranný pud vůči slabšímu, zasněnému bratrovi se po otcově zmizení změnil v pohrdání. Teď byl totiž pánem domu *Imre*, to *on* teď musel hájit čest rodového jména a starat se o obchodní záležitosti. Místo toho se krmil strašidelnými báchorkami

a pokleslými novelkami, ďábelskými historkami a přízračnými bludy a pomalu přicházel o rozum.

Zpočátku si toho sotva kdo všiml. Imre sice o knize neustále mluvil, ale aspoň už nebyl tak uzavřený. A dalo se mu vůbec vyčítat, že si raději četl, než aby se staral o správu rodinného majetku a podnikání? Vždyť byl vlastně ještě skoro dítě a na rozdíl od Sándora se nikdy nezajímal o rodinné rybníky, dobytek, pšeničná pole ani lesní hospodářství. A když se jednou objevil u snídaně s každou manželou jinou a špatně uvázanou kravatou, nikoho to nepřekvapilo, nebylo snad pocho-pitelné, že ho zasáhla otcova smrt? Navíc se tělo do-sud nenašlo. Teprve když jednoho dne nepřišel k ve-čeři, pochopil Sándor, že se jim bratrova mysl rozpadá přímo před očima.

Už měl v sobě několik lžic polévky, když ke stolu přistoupil Béla, sluha, jehož pro Imreho poslal, a sdělil mu, že bratr v salonu s někým hovoří a na klepání ne-reaguje. Sándor zpozorněl. S kým by asi tak mohl mlu-vit? Žádní hosté v domě nebyli a služebnictvu, s jehož zdvořilým, až podlézavým chováním si nevěděl rady, se Imre obvykle vyhýbal. Sándor odložil lžici na okraj talíře, vstal a omluvil se: „S dovolením, matko, hned jsem zpátky.“ Pak následoval Bélu do salonu.

Už v chodbě skutečně uslyšel, že si Imre s někým povídá. Zněl rozrušeně a neodmlčel se, ani když Sán-dor energicky zaklepal na dvoukřídlé dveře. S kým to proboha mluví? Sándor zabušil znovu, pak vešel. Imre stál zády k nim a jako by si jich ani nevšiml. Neměl boty

ani ponožky a přecházel sem a tam před obrazy anglických loveckých výjevů a rodinných portrétů, přičemž divoce gestikuloval. V místnosti kromě něj nikdo nebyl.

Krátce nato převzal správu rodinného majetku Sándor. Bratra poslali na zotavenou do sanatoria ve švýcarských Alpách. Zůstal tam půl roku, vrátil se s pohlavní chorobou a zažloutlýma očima, nastěhoval se do stroze zařízeného pokoje v západním křídle, který nechali pro uklidnění jeho nervů vymalovat na modro, a každý den celé hodiny hleděl do lesa. Mezi hustě rostoucími stromy tam vídal postavy z Hoffmannových povídek. Občas i matku, vždyť den co den odcházela do lesa hledat otcův lovecký zámček, který neexistoval a nikdy ani existovat nemohl. – Až se jednoho dne nevrátila.

Neexistoval jediný Imreho portrét nebo fotografie. V žádném archivu, v žádném fotoalbu, na žádném nočním stolku ani na komodě.

Když z Pécse přijel fotograf, aby pořídil podobizny rodičů s nastrojenými dětmi, Máriu na bělouši, Sándora a jeho přátele po lovu, s puškami přes ramena a uloveným jelenem v trávě před sebou, anebo lesní zámek se zahradou upravenou po anglickém způsobu, zamykali Imreho do modrého pokoje, aby ho náhodou nebylo vidět někde v pozadí. Přitom by se svým úzkým obličejem, rovným nosem a jantarovými očima býval dobrým modelem, pravděpodobně lepším než Sándor, u něhož se aristokratičnost projevovala spíše způsobem řeči, stolování a oblékání, tedy dovednostmi, jimž se musel naučit a na něž občas, ve chvílích zahloubanosti nebo napětí, zapomínal, takže se jeho urozený šarm rázem rozplynul. Naproti tomu Imremu jako by byla ušlechtilost vrozená, od rysů tváře až po ruce, mohl klidně bloudit zahradou bosý, a přesto vypadal vznešeně.

Někdy Mária snila, že ji muž nese na všech čtyřech do modrého pokoje ke svému bratru, nahou a osedlanou, kde ho přiváže ke sloupku postele a nechá ho přihlížet, jak se ona a Imre milují.

Ve skutečnosti se švagrem stěží prohodila víc než

pár vět, protože její pokoj ležel ve východním křídle a on ten svůj opouštěl pouze kvůli jídlu. Ani tehdy však nestoloval společně s nimi. Jednak proto, že jím Sándor pohrdal pro jeho nemoc, již pokládal za slabost a kapitulaci před osudem, a pak proto, že často mívali hosty, před nimiž se temné stránky rodiny za všech okolností pečlivě tajily.

Ani Lajos nesměl sedět u dlouhé tabule, dokud se nenaučil dokonale zacházet s nožem a vidličkou, takže jídal se strýcem a Idou v malém salonu, samotného s tím bláznem by ho rodiče nikdy nenechali.

Přesto se mezi nimi během stolování vyvinulo cosi na způsob přátelství. Lajos měl hbité ruce, které byly neustále v pohybu, ani na okamžik se nezastavily, věčně přejížděly po lemu ubrusu, po okraji vinné sklenky či po špičkách nožů, jako by musely nutkavě ohmátvat konce všech věcí; Imre se mu zamlouval nejpozději ode dne, kdy mu do misky se slizkou krupicovou kaší vložil dozlatova opečený brambor a přitom na něj spiklenecky mrkl.

Krupicová kaše, již chlapci tehdy v přesvědčení, že pro děti není nic lepšího, den co den předkládali, byla v Lajosově raném dětství tím nejhorším, co ho mohlo potkat. Každé ráno, každé poledne i každý večer si kladl otázku, co provedl, že si ji vysloužil, a neustále vymýšlel nové způsoby, jak rodiče potěšit. Měli by ho raději, kdyby v hale šlapal jen na černé mramorové dlaždice? Nebo ho trestají, protože si málo odkašlává? Nebo protože moc zpívá, když prší? – Nemohl na

to přijít, svět dospělých byl příliš složitý a neproniknutelný.

Zdalo se, že jediný Imre mu rozumí. A byl k němu laskavější než kdokoli jiný: pokaždé když se Ida zadívala z okna, přendal mu do misky něco ze svého jídla. A k tomu mu vyprávěl podivuhodné příběhy, v nichž vystupovaly všechny lesní bytosti a postavy, jež Lajos občas potkával na okraji lesa.

Ilona Lajosovi záviděla, že smí svou krupicovou kaši jíst v malém salonu. Nejen proto, že při požívání vnitřností musela neustále myslet na to, jak kuchařka zabořila masité ruce do temného, krvavého břicha zvířete, jak to v kuchyni páchlo a jak se na jednotlivé kusy masa slétaly tlusté, lesklé masařky, ale také proto, že nesnášela dospělé. Nechápala, jak může někdo k životu přistupovat tak otupěle a jen se nechat vláčet roky, dokud jedno z kol příliš neztěžkne a nerozdrtí ho. Krom toho jí dospělí připadali směšní. Nejhorší byl otec se svojí trapnou vážností, rozváznými pohyby a pedantskou slušností, která pro něj byla důležitější než cokoli jiného.

Směšnými přirozeně shledávala i ostatní dospělé, kupříkladu doktora Töröka, patrně nejpotrhlějšího člověka, jaký kdy existoval. Na rozdíl od otce jí však byl sympatický, neboť si své podivínství zjevně uvědomoval, a jelikož znal léčivý účinek smíchu, pokaždé když ho zavolali k lůžku nemocného dítěte, legračně hýbal svými velkýma, odstávajícíma ušima.

Rovněž kuchařka, jež se svým mohutným zadkem neprošla dveřmi ledového sklepa, nebo čeledín, který se před ní pokaždé hluboce, teatrálně ukláněl se slovy: „Přeji vám převelice znamenité jitro, slečno baroneso,“ jí připadali směšní oním milým, příjemným způsobem. Zato otce nedokázala vystát.

Když konečně nastal den, kdy směl Lajos zasednout k dlouhé jídelní tabuli se čtyřadvaceti židlemi, jejichž opěradla zdobil rodový erb, pochopil rázem, proč mu Ilona tolik záviděla: jíst zde bylo utrpením. Neustále se bál, že mu těžký stříbrný příbor vypadne z ruky, načež otec – tím si byl naprosto jistý – vyskočí, popadne ho za zápěstí, odveče ho do vedlejší místnosti a tam ho zbije, zatímco hosté budou rozpačitě mlčet a pokračovat v jídle.

Bzukot včely uvězněné mezi roletou a oknem. Úzké paprsky světla, jež pronikají do pokoje a usazují se na květovaném prostěradle, perském koberci, tmavém soustruženém nábytku a žluté tapetě. – Tak začínal den.

Ilona otevřela oči, spatřila zlatavé světlo, jež k ní do pokoje dopadalo docela jinak než na lesním zámku, a pochopila, že je jaro.

Doma se jí ráno vstávalo těžko a sotva si dokázala představit něco horšího než pronikavé zvonění budíku, které se jí zprvu zavrtávalo do snů a pak ji z nich násilím vytrhávalo. Ale tady, v Hévízu, kde žádné budíky nebyly, kde zněl jen bzukot včel a nanejvýš zvonění kostelních zvonů, vstávala ráda.

A taky tu na ni hned po probuzení nečekal otec, jemuž stačilo zašustit rozevřenými novinami, a ona už musela celá rozladěná na hodinu k paní Majerové. Ne, tady vstala, bosky došla k oknu, radovala se z parket, které byly na dotek jiné než doma, a vytáhla rolety. Na lesním zámku to byla Idina práce a obvykle poslední prostředek, jak ji dostat z postele.

Ilona otevřela okno. Včela zmizela mezi zelenými větvemi kaštanů. Na ulici uhýbali chodci, kočáry i zelináři s dřevěnými vozíky před automobilem, v němž se pan Fehér jako každou sobotu projížděl alejí tam a zpátky. Ilona se znovu zavrtala pod příkrývkou.

Zbožňovala, když mohla ležet ve vyhráté posteli

s oknem dokořán, vdechovat svěží ranní vzduch, cítit rosu na listech a vůni květované přikrývky, která se, co pamatovala, prala levandulovým mýdlem. Nejraději však měla zvuky ulice, jež pronikaly do pokoje, aniž rušily jeho klid.

Když takhle ležela v posteli, bylo všechno jako vloni. A dole v aleji se od chvíle, kdy znovu ulehla, nic nezměnilo, věděla to a ani nemusela vyhlédnout z okna, protože slyšela prskající motor auta pana Fehéra, koňská kopyta na dlažbě, praskání bičů kočích, pokřikování ovocnářů a zelinářů i jasné, veselé hlasy žen. Představa, že tohle všechno existuje docela nezávisle na ní, že onen malý svět za oknem setrvává i tehdy, když se na něj právě nedívá, Ilonu uklidňovala jako nic jiného.

Týdny v Hévízu však nebyly nejkrásnějším obdobím roku pouze pro Ilonu. Také Mária v lázeňském městě doslova rozkvétala, nikoli v důsledku uvolňujících účinků termální vody o teplotě lidského těla, nýbrž především proto, že byla mezi lidmi. Vidět a být viděna bylo její léčebnou kúrou, pohledy druhých představovaly jediný lék proti pocitu, že ve skutečnosti neexistuje, že je pouhým konstruktem ze slov a myšlenek.

Tady ve městě ten pocit nikdy neměla. Jen občas, když spatřila obzvlášť bílý oblak nebo v novinách narazila na slovo, které ještě neznala, se jí vybavil, ale asi tak, jak se člověku vybaví důvěrně známá bolest, z níž zpětně zůstane jen neurčitá vzpomínka. Myšlenka, že

všechno, noviny, které četla, křeslo, v němž seděla, brýle na čtení na jejím nose anebo obloha s tím mrakem, je pouhým jazykovým výtvozem, jí pak připadala natolik bláznivá, že nad ní jen s úsměvem zavrtěla hlavou.

Většinou však na podobné úvahy beztak neměla čas, protože velikonoční ceremonie jí zabíraly každou volnou minutu. Neustále bylo nutné se modlit, jíst, hledat červeně obarvená vajíčka a předstírat, že jste zahlédli velikonočního zajíčka mizet za třešní nebo za živým plotem z ibišku.

Ani následující týdny nebyly o nic klidnější. Přes den se v teplé termální vodě pokoušela zotavit z útrap svátků, přičemž neustále potkávala známé, s nimiž musela klevetit o jiných známých; večer byli zváni na večere nebo menší plesy, případně navštěvovali kasino, letní divadlo či biograf. – Možností bylo bezpočet, svět, který se na lesním zámku svrašťoval, se před ní znovu rozprostřel.

Když se žlutý pokoj naplnil vůní kaštanů, slyšela Ilona skrze zeď oddělující její ložnici od jídelny tiché cinkání talířů, které jí odjakživa připomínalo břišní tanečnici, na jejichž útlých zápěstích cinkaly nespočetné zlaté náramky. Jak snadné bylo v duchu se za takového rána přenést do těch nejpohádkovějších míst, když člověk ze vší té krásy kolem sebe sotva popadal dech! Bylo jaro a hluboký, temný les zůstal kdesi daleko a tady ve městě představovaly stromy jenom ozdobu, kaštany v řadě lemovaly hlavní ulici a temně zelené, bohatě olistěné

koruny, v nichž sedávaly vrkající hrdličky, rozhoupávaly pouze ráno a večer. Po hrbolaté dlažbě aleje občas přejelo auto pana Fehéra nebo drožka a cylindry černě oděných kočích se téměř otíraly o nejnižší větev. A nad tím vším se rozprostírala obloha – nekonečná, neuvěřitelně modrá.

Jakmile stojací hodiny v chodbě odbily devět, Ilo-na vstala, zavřela okno a za paravánem si svlékla noční košili a oblékla vyšíváné šaty. Když přišla ke stolu, Ida právě servírovala poslední pokrmy.

Také její tělo bylo plné jara, přestože to zvenčí vypadalo, jako by jí zmítala zimní horečka: tváře jí hořely červení, čelo měla rozpálené, oči se jí horečnatě leskly, a když stavěla na stůl misky a talíře, trásly se jí ruce.

„Není ti dobře, dítě?“ ptávala se Mária před každým jídlem.

A otec odpovídal dřív, než mohla Ida otevřít ústa: „Jistěže jí je dobře! Jak by jí u nás mohlo být špatně?“

Bylo ráno a pak byl večer a mezitím čas uháněl, protože ve všem tom ruchu a sluneční záři člověk úplně zapomínal sledovat jeho plynutí. Tak ubíhaly hodiny – dny – týdny.

Otec nikdy nezůstával déle než šest dní, pak odjížděl, aby se zase věnoval obchodům a dohlédl, jestli je na lesním zámku všechno v pořádku. Čas bez něj byl ještě krásnější, protože teď se smělo smát – dokonce i u stolu. A pozdě večer, když už děti spaly, směla dobrá Ida pustit dovnitř svého Paula a zmizet s ním ve své komůrce, baronka totiž věděla, jaké to je, když v těle

zuří jaro a horečka a člověk nemá klidné místo, kde by ten zápas utišil.

Jenže když dlouholetý sluha Grünfeldových zaklepal na dveře domu z červených cihel, děti ve skutečnosti nespaly. Nebo přinejmenším nespalo jedno z nich: třináctiletá Ilona čekala večer co večer s bolestným napětím a horkým rozechvěním, až se na schodišti ozvou těžké kroky neznámého muže, protože tupé, rytmické pleskání a potlačované zvířecí zvuky, které vzápětí začaly stropem pronikat k ní do pokoje, u ní vyvolávaly nevysvětlitelné mravenčení v podbřišku, jakousi předtuchu něčeho velkého, významného, a proti tomu kupodivu pomáhal pouze polštář sevřený mezi stehny, o nějž se třela.

Časně zrána, ještě než kaštany rozhoupaly svoje temně zelené koruny, musel Paul odejít. Oblékl se, políbil spící Idu na rozpálené čelo, vykročil z cihlového domu, přešel liduprázdnou ulici a vstoupil do domu Grünfeldových. V korunách kaštanů už vrkaly první holubice a Mária, již probudily těžké kroky na schodišti, myslela na svého Pála – a Ida, probuzená polibkem na čelo, myslela na svého Paula.

Jakub Jakubowski měl svá nejlepší léta dávno za sebou (pokud vůbec kdy nějaká zažil). Po čtyři desetiletí sloužil na nejvýchodnější hranici obrovské monarchie, na samém prahu úrodné, žluté Ukrajiny, jako písař jistého hejtmana. Jeho život byl stejně jednotvárný jako okolní širá krajina, dny se od sebe sotva lišily. Myšlenka, že by habsburská říše mohla jednou zaniknout, byla nepředstavitelná, a tak neměli mnoho na práci – byli pouze jedním z tisícovky městeček na důkladně strážené hranici ohromného impéria. Vojáci cvičili, čistili pušky, boty a šavle, večer chodili do kasina a potom do nevěstince. Občas hleděli do nekonečně širokého nebe nebo do žluté, věčně stejné ukrajinské dálavy, a proklínali císaře pro jeho velikášství.

Jakub Jakubowski vídal nebe a krajinu jen v létě, protože do písárny sousedící s hejtmanovou kanceláří vstupoval časně zrána a opouštěl ji až pozdě večer. Mezitím psal dopisy.

Jednalo se bez výjimky o milostná psaní, která hejtmanovým jménem adresoval jeho sedmi milenkám a manželkám z různých koutů říše. Četl i jejich odpovědi, takže brzy nabyl dojmu, že to on je milován sedmi ženami z celé monarchie. Zároveň postupně měkl a ztrácel vojáckou tvrdost, každodenní kontakt s láskou ho totiž obrušoval.

Avšak i zde, na samém okraji světa, plynul čas

a písař Jakub stárnul. Vlasy mu zešedivěly a pak zbělely, ruce se mu začaly třást. Nakonec ho hejtman musel propustit, protože rozpitý inkoust a roztřesené písmo neodpovídaly obrazu čestného, ocelového muže, za něhož se vydával. Po celý život byl Jakub Jakubowski součástí císařské armády, ozubeným kolečkem v jejím obrovském soustrojí, náhle k ní však nepatřil. Rázem z něj byl jen prostý občan, haličský stařík, sám uprostřed nekonečného světa.

Jak se dostal do vesnice u lesního zámku, si bezprostředně po svém příchodu nedokázal vybavit. Věděl pouze, proč si vybral právě tohle místo. – Důvodem byla Judika.

Judiku měl Jakub ze všech sedmi žen nejradši. Už při pouhém pohledu na její oblé, úhledné písmo se mu rozbušilo srdce. Připadalo mu, že obsahuje celou její bytost, že písmena odrážejí její vzhled, její myšlenky i její svět. Popisovala ho natolik podrobně, až mu cesty, domy a stromy ve vsi připadaly důvěrně známé, jako by tu žil už léta.

Nevěděl, jak si to celé představoval, ale takhle jistě ne: otřel si zpocené ruce o sako, vytáhl z vnitřní kapsy kapesník, utřel si z čela pot, zastrčil kapesník zpátky, smekl klobouk, zaklepal na dveře a čekal. Nic se nestalo, zaklepal tedy znovu. Po chvíli se na opačné straně ulice otevřelo okno. Žena s modrou zástěrou kolem pasu a napůl oškubanou slepicí v ruce zavolala: „To by ses načekal – Judika je po smrti!“

Když bylo Lajosovi pět let, najal Sándor někdejšího písaře jako domácího učitele, aniž tušil, že psal po celý život pouze milostné dopisy. Poté co ho na okamžik přepadl pocit, že sám zemře, koupil Jakub Judičin dům i s veškerým zařízením.

Baron ho drsným tónem požádal, aby nebyl na hocha příliš měkký, aby ho nešetřil a rozhodně se neostýchal použít pravítko ani vojenskou výchovu. – Chlapec musí vědět, co znamená být mužem, baronem, von Lázárem. Lajos však brzy pochopil, že měkký Jakubowski ho nikdy nepotrestá. Ostatně mu k tomu ani nedal důvod. Byl pilný žák a učil se rychle. Nejvíce ze všeho miloval psaní. „Miloval“ přitom není to správné slovo, neboť nepsal z lásky, nýbrž z nutkání, jež se zdálo být zcela přirozené, z nutkání, jež lze nejspíše připodobnit k nutnosti dýchat. Chlapec měl pocit, že musí zaznamenat všechno důležité, jako by mu jinak věci unikaly, jako by teprve svým zhmotněním prostřednictvím písmen nabývaly platnosti.

A tak se stalo, že si Lajos na nejruznější lístečky začal zapisovat základní body vlastního světa, nejdůležitější události svého života. Většina oněch lístků se ztratila, aniž by dokázal říct, kam zmizely. Když se na to jednou zeptal Imreho, strýc mu odpověděl: „Zámek je polyká. Živí se vzpomínkami.“

Avšak jistá vzpomínka z roku 1906, kterou na rozdíl od ostatních napsal na kvalitní dopisní papír, se po celá desetiletí znovu a znovu objevovala na různých místech, jako by mu ji nedokázal vzít ani sám zámek.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Lázár***.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.